

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΥ Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΙΝ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΜΕΤΑΛΛΙΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΝ

Αί εκατονταέτηροι έορταί, αίτινες έσωρεύθησαν κατά τὸ έτος τοῦτο, δεικνύουσι τὴν ὁρμήν, μεθ' ἧς τὸ έθνος ἡμῶν, ἐν ἐπιγνώσει τῆς ιστορικῆς του καταγωγῆς καὶ τῶν μεγάλων ἀξιώσεων τῶν βαρυνουσῶν τοὺς «ἀπογόνους», ἴδρυσε πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν τὰ ἀνώτατα καθιδρύματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνεπίστευσε τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ἐλευθέρως αὐτοῦ φιλοδοξίας περὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας.

Τὰ καθήκοντα πηγάζουσιν ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ὡς ἀπογόνου καὶ κληρονόμου, ἐν ᾧ αἱ φιλοδοξίαι προκύπτουσιν ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, ἀφ' οὗ, κατοικῶν τὴν αὐτὴν καὶ οἱ πρόγονοι γῆν, ἀνέπτυξε τὸν αὐτὸν ἀνήσυχον χαρακτῆρα. Τὰ καθήκοντα καὶ αἱ φιλοδοξίαι συγγέονται ἐπειδὴ, ὅπου δὲν ὑπάρχει θέσις πρὸς ἄπλοῦν καθήκον, ἔρχεται ἡ πολῦτιμος φιλοδοξία. Πολῦτιμος κυρίως εἰς τὰς θειτικὰς ἐπιστήμας, ἐπειδὴ εἰς ταύτας δύναται ὁ νεώτερος πολιτισμὸς νὰ ἀπολαύσῃ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἡδονῆς, ἣν παρέχει ἡ πρωτοτυπία.

Εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι μέγα ἢ μικρὸν μέρος τοῦ παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι πρακτικὴ σοφία τῶν ἀνατολικῶν λαῶν μεταρρυνθισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες πρῶτοι ἠσχολήθησαν περὶ τὰ προβλήματα τῆς ἐρεῦνης, τῆς γνώσεως καὶ τῆς παραστάσεως ἥτοι τῆς ἐρμηνευτικῆς ὀνομασίας των. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν τούτῳ ἔχει τὸν σοφὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀρχαίου, διότι δεικνύει τὴν ἄμεσον σχέσιν, ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ σκέψεως καὶ ἐκφράσεως. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ μέχρι τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ὅλιγα παραδείγματα δεικνύουσιν, ὅτι ἡ γλῶσσα ἦτο πλήρης ἀνεπιγνώστου σοφίας. Τὸ νόμισμα δηλοῖ τὸ νεομισμένον καὶ παραδεκτὸν ὡς ἔχον τὴν προσήκουσαν ἀξίαν ἀντάλλαγμα. Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ νομίσματος ὁ δάνειος σπόρος σίτου ἀπεδίετο μετὰ προσθέτου ποσοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὸν κυριολεκτικὸν τόκον

ἦτοι τὸ γέννημα τοῦ σπόρου· ἀμφοτέρας δὲ ταύτας τὰς λέξεις διατηρεῖ ἡ γλωσσά μας. Ἡ λέξις ποταμὸς ἀναπαριστᾷ τὴν ἀπορίαν τῶν πρώτων Ἑλλήνων, ὅτε ἐλθόντες εὐρέθησαν πρὸ τῆς περιβαλλούσης τὴν χώραν ἀλμυρᾶς καὶ μὴ ποσίμου θαλάσσης· μόνον τὸ ρέον ὕδωρ ἦτο πόσιμον καὶ ὠνόμασαν αὐτὸ ποταμόν. Τὸ ρῆμα κυνέω (=ἀσπάζομαι) καὶ προσκυνῶ ἐλήφθη ἐκ τῆς φιλίας, τῆς κολακείας καὶ τῆς ὑποταγῆς τοῦ κυνός. Ὁ μὴν ἐνθυμίζει τὸ πρωτόγονον ἐκ τῶν περιόδων τῆς μήνης—σελήνης χρονομετρικὸν σύστημα, ἡ δὲ λέξις κληῖρος (κληρονομία) τὴν πρώτην κατάκτησιν καὶ διὰ τοῦ κεκλασμένου ξυλαρίου διανομὴν τῆς γῆς ὑπὸ τῶν ἀπὸ βορρᾶ κατελθόντων Ἑλλήνων. Ἡ λέξις ἐμπόριον δεικνύει, ὅτι τὸ δηλούμενον ἐννοεῖται ὑπερπόντιον, ἀφ' οὗ ἐγένετο διὰ πλοίων, εἰς ἃ ἐνεπέρα ὁ ἔμπορος, ἐν ᾧ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν φυσικῶν προϊόντων κατὰ ξηρὰν δὲν ἐθεωρεῖτο ἔχουσα χαρακτηριστὰ ἐπιχειρήσεως. Οἱ μνήμονες δὲ ἐπανάγουσιν ἡμᾶς εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἡ γραφὴ ἦτο ἄγνωστος, συμβολαιογραφικὸν δὲ βιβλίον ἦτο ἡ μνήμη τῶν ἀνθρώπων.

Εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τῆς ἀφυπνίσεως καὶ τῆς περιεργείας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος οἱ Ἕλληνες ὠνόμασαν τὴν τέχνην καὶ τὸν τέκτονα ἐκ τοῦ τέκτω. Ὅτε ἡ φυσικὴ εὐφυΐα παλαίους πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὸν ἐξωτερικὸν ἄψυχον ἢ ἐμψυχον κόσμον κατώρθωνε νὰ εὕρῃ τρόπον ἢ μέσον ἢ μέθοδον, τὴν μέθοδον ταύτην ἐσοφίζετο, ἐγέννα, ἔτικτε καὶ τὴν ὠνόμασε τέχνην. Ὅχι μίαν, ἀλλὰ πᾶσαν τέχνην· καὶ ὁ τέκτων δὲ ἐτεκταίνοτο, ἐξετέλει πᾶσαν τέχνην κατ' ἀρχάς, ἀφ' οὗ ἐπὶ Ὀμήρου ἴσκει ἀκόμη πολλὰς, ὁ δὲ καταμερισμὸς τῶν ἔργων ἦτο νόμος μὲν ἄγνωστος φύσει δὲ περιορισμένος.

Σήμερον ὀρίζουσι τὴν τέχνην ὡς παράστασιν ἦτοι ἐνέργειαν, δι' ἧς λαμβάνει μορφήν ἐσωτερικὴ τις ἐν ἡμῶν ψυχικῇ κίνησις. Ἡ καθαρὰ τέχνη ζητεῖ μόνον νὰ παραστήσῃ, ἐν ᾧ αἱ πρακτικαὶ ζητοῦσι καὶ νὰ ὠφελήσωσι. Ἐν τῇ πρωτογόνῳ ὁμως καταστάσει δὲν ἐγένετο τοιαύτη διάκρισις. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πεπρωτικισμένος αἰσθητικῶς καὶ ἀφυπνιζόμενος πρὸς τὸν πολιτισμόν, ἠσθάνετο διεγειρομένην τὴν φαντασίαν του καὶ μετέχουσαν σπουδαίως εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ καθ' ἡμέραν βίου. Χωρισμὸς τῆς καθαρᾶς τέχνης ἀπὸ τῆς χειροτεχνίας ἢ βιοτεχνίας δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀρχῇ.

Οὕτως ἤρχισε καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀπὸ τῆς ἀναγκαίας καλύβης, ἵνα καταλήξῃ εἰς τὸν δωρικὸν ρυθμόν, ὅστις διὰ τοῦ κλειστοῦ χώρου καὶ τῶν σκιερῶν στοῶν του προσαρμοσθεῖς εἰς τὰς κλιματικὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλλάδος ἐν «εὐγενεῖ ἀπλότητι καὶ σιγηλῷ μεγαλείῳ», μετεφυτεύθη εἰς τὰς σκοτεινὰς χώρας τοῦ βορρᾶ κατὰ πλάνην ἀντίθετον τῆς ἄλλης, ἣν διαπραττομεν σήμερον ἡμεῖς μεταφυτεύοντες ἐκ τοῦ ἀνηλίου βορρᾶ εἰς τὴν ἐκτυφλωτικῶς φωτεινὴν καὶ θερμὴν πατρίδα ἡμῶν τὰς ὀλοπαραθύρους καὶ σχεδὸν ὕαλωτὰς οἰκίας.

Εἶναι ἀξιοσημείωτον, ὅτι οἱ πρωτόγονοι Ἕλληνες παραδόξως ἀνεμείγνον καὶ

πως συνέχεον τὴν ποίησιν καὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν πρακτικὴν ἐνέργειαν. Διὰ τοῦτο ἐδήλουν αὐτὰ διὰ τοῦ ρήματος ποιεῖν.

Τὴν πρώτην φυσικὴν κατασκευάζει ὁ ἐρευνητὴν Ἕλληνα διὰ τῆς φαντασίας. Ὁ ἥλιος εἶναι θεός, ὅστις τὴν ἐσπέραν μεταβαίνει εἰς τοὺς αἰθίοπας, ἵνα κοιμηθῇ. Ἡ Ἀθηναῖα ἐκσφενδονήσασα τὴν Αἴτναν κατὰ τοῦ γίγαντος Ἐγκελάδου ἐκάλυψεν αὐτόν· οὗτος δὲ κινούμενος παράγει τοὺς σεισμούς, ἐν ᾧ ἡ πυρρὴ προή του σχηματίζει τὸ ἠφαιστειον καὶ ἐκπέμπει λάβαν. Ἡ σήμερον λεγομένη ὑπὸ πολλῶν φυσικῆ δύναμις ἢ παράγουσα τὴν ζωὴν, ἦτο τότε θεὰ παμμήτηρ. Πανταχοῦ, ὅπου σήμερον βλέπομεν τὴν ἐνέργειαν φυσικοῦ τινὸς νόμου, ἐκρύπτετο πάλαι θεότης τις ἐνεργός.

Ὁνομάζομεν σήμερον «ἐφηρμοσμένα μαθηματικά», ἢ ἔκφρασις δὲ αὕτη ὑποθέτει τὴν καθαρὰν μαθηματικὴν ἐπιστήμην εὐθεθεῖσαν καὶ ὑπάρχουσαν πρὸς ἐφαρμογὴν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου. Κατὰ τὴν ἡδὲ τοῦ πολιτισμοῦ ἢ σχέσις ἦτο ἀντίθετος. Ὁ ἄνθρωπος ἀντεμετώπιζε τὰς ἀνάγκας, αὐταὶ ἦσαν ὁ στόχος καὶ αὐταὶ ὤθουν αὐτόν νὰ εὕρῃ τρόπον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ. Ὁ τρόπος ἐκεῖνος ἦτο ἡ ἐπιστήμη. Ὁ Ἡρόδοτος (II 109) διηγεῖται, πῶς αἱ πλήμυραι τοῦ Νείλου ἤγαγον τοὺς ἀνθρώπους νὰ εὕρωσι τὴν γεωμετρίαν πρὸς ὑπολογισμὸν τῶν κατακλυζομένων ἐπιφανειῶν. Ἐπὶ αἰῶνας δὲ ἡ γεωμετρία ἐδέσποζεν εἰς τὴν μαθηματικὴν σκέψιν τῶν Ἑλλήνων. Τὸ γινόμενον δύο ἀριθμῶν ἀντελαμβάνοντο ὡς τετραγώνον, τριῶν δὲ ὡς κύβον. Ἡ χρῆσις τῶν δύο τούτων στερεομετρικῶν ὄρων ἐν τῇ Ἀριθμητικῇ δεικνύει τὸν ἀχώριστον σύνδεσμον πάλαι τοῦ λογιμοῦ καὶ τοῦ σχεδίου. Ἡ γραφικὴ παράστασις ὁμως δὲν ἦτο κατ' ἀρχὰς βοήθημα, ἀλλὰ παραγωγὸς τῶν συλλογισμῶν.

Ἀλλὰ δὲν ἀνήκει οὔτε εἰς τὴν σημερινὴν ἡμέραν οὔτε εἰς τὴν ἐιδικότητά μου νὰ ἀναπτύξω τὴν ἱστορίαν τῆς γενέσεως καὶ τὰς τύχας τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, ἅς θεραπεύει τὸ ὑψηλὸν τοῦτο Μετσόβιον ἴδρυμα.

Θέλω ὁμως νὰ ὑπομνήσω, ὅτι ἔζησέ ποτε ἐν Ἀθήναις ἀνὴρ, ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις ἐπειράθη νὰ θέσῃ ἀφηρημένως τοὺς νόμους τῆς σκέψεως καὶ τοῦ εἶναι. Ἡ ἀκρίβεια τῶν τεχνικῶν ὄρων, οὓς ἔπλασε χρησιμοποιοῦν μίαν μόνην γλῶσσαν, τὴν Ἑλληνικὴν, οὐχὶ δὲ πλείονας ὡς πράττουσι νῦν, ὑπῆρξε τριαύτη, ὥστε οὗτοι ἔκτοτε εἶναι κτῆμα τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως. Ἐπεδίωξε καθαρὰν ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος καὶ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του πρὸς πάντα τὰ πεδία τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ, ὥστε εἰς τὸ σύστημα τῶν συγγραμμάτων του ἐμφανίζονται πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐπιστῆμαι ἀπρητισμένα ἢ ἐν περιγράμματι. Ἡ φυγὴ αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Χαλκίδα, ἦτο ὡς εἰ εἶχον συναπέλθει μετ' αὐτοῦ οἶονεὶ τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον καὶ τινες ἄλλαι ἀνώτεροι σχολαὶ τῶν χρόνων του. Ἀυστηρῶς δὲν ἀφῆκεν ἀντάξιον μαθητὴν, ὑπῆρξε δὲ δύσκολον εἰς τὴν φύσιν καὶ μέχρι σήμερον νὰ γεννήσῃ παρόμοιον ἄνθρωπον.

Τὴν συνέχειαν τοῦ ἔργου του κατώρθωσαν οἱ ἀπώτεροι καὶ οἱ μεταγενέστεροι μαθηταὶ του τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ἄλλ' ἂν ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ ὑπῆρξαν οἱ Ἀρχαῖοι ἀνέφικτοι, ἢ πρόοδος ὅμως τῶν θεικῶν ἐπιστημῶν εἶναι ἡ δόξα τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐν ᾧ δὲ πάλαι ἐθανμάζετο ὁ ἀνακαλύψας τὸν σφῆρα ἢ τὸν πρίονα, ζῶμεν τώρα εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, διασχίζομεν τὸν ἀέρα διὰ τοῦ ἀεροπλάνου, ἐμηδενίσαμεν τὰς ἀποστάσεις διὰ τοῦ ραδιοφώνου, ἠχμαλωτίσαμεν φυσικὰς δυνάμεις καὶ κατεστήσαμεν αὐτὰς θεραπευτικὰς ἡμῶν, χωρὶς νὰ γνωρίζομεν ἀκόμη τὴν ἀληθῆ οὐσίαν αὐτῶν.

Εἰς τὴν θριαμβευτικὴν ταύτην σταδιοδρομίαν, ἦν ἐκτελεῖ ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ τὸν κόματον καὶ τὸ ἄσθμα τοῦ κόπου, ἡ Ἑλλὰς μετέχει κυρίως διὰ τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου. Τοῦτο μορφώνει τοὺς ἄνδρας τῆς θεικῆς σκέψεως καὶ τῶν τεχνικῶν κατακτῆσεων. Αὐ' αὐτοῦ ἡ πατρις ἡμῶν γίνεται βαθμηδὸν ἀτάρκτης εἰς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀναπλάσεως αὐτῆς καὶ τοῦ παντοίου μηχανικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ αὐτῆς καταρτισμοῦ. Διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταρτιζομένων ἐπιστημόνων κατεσκευάσαμεν τὰς ὁδοὺς, τοὺς λιμένας, τὰ ἐργοστάσια, τὰ ἰδιωτικὰ καὶ τὰ δημόσια οἰκοδομήματα, τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία.

Πρὸ τοῦ ὄγκου τούτου τῆς τελεσθείσης ἐργασίας καὶ προόδου ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ὑπερήφανος ὡς ἴδρυμα Ἑλληνικόν, ὡς σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ ὄστουν ἐκ τῶν ὄστων τοῦ Ἑθνοῦς, σπένδει τὸν καθαρῶτατον ἔπαινον καὶ τὸν θαυμασμόν αὐτῆς, εὐλογεῖ τοὺς ἀοιδίμους ἰδρυτὰς τοῦ Πολυτεχνείου καὶ εὐχομένη ἀδιαπτότους τὰς προόδους καὶ ἐπιτυχίας καὶ ἀειζήτους τὰς δάφνας εἰς τὸ λαμπρὸν Μετσόβιον καθίδρυμα ἀπορέμει εἰς αὐτὸ τὴν ὑψίστην τιμὴν, τὸ χρυσοῦν μετάλλιον, τὸ ὅποιον, Κύριε Πρύτασι, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ Σᾶς ἐγχειρίσω.